

3. Regulation of the Minister of Justice of July 26, 2010 on the training and professional development of officers of the Prison Service, access: http://www.bip.sw.gov.pl/Dokumenty/17_SzkolenieorazdoskonalenieDzU2010144970.pdf

4. Order No 8/2012 of the General Director of the Prison Service of January 2012 on raising professional qualifications by officers of the Prison Service as part of external improvement, access: <http://www.cossw.pl/file/redirect.php?id=5760>

5. The Act of 22 March, 2018 on the amendment of the Act on the Prison Service and some other acts, access: [http://orka.sejm.gov.pl/opinie8.nsf/nazwa/2155_u/\\$file/2155_u.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/opinie8.nsf/nazwa/2155_u/$file/2155_u.pdf)

6. Justification of the draft of amendments to the Act on the Prison Service, access: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/76FD6A17AAD3B8C9C1258210003B3F3C/%24File/2155-uzasadnienie.docx>

Біленчук П. Д.

*к.ю.н., доцент, професор кафедри галузевих правових наук
Київський університет права Національної академії наук України*

СУДОВЕ ЕКСПЕРТОЗНАВСТВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЕРИ ЦИФРОВИХ КОМУНІКАЦІЙ: ПОНЯТТЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА, ДОКТРИНАЛЬНІ ЗАСАДИ

1. Поняття і сутність судового експертознавства інтелектуальної власності

Судове експертознавство інтелектуальної власності - це вчення про загальні теоретичні, методологічні і праксеологічні проблеми судової експертизи інтелектуальної власності, тобто виділення як її предмету, так і того загального, що об'єднує методологічно і методично всі види судових експертиз інтелектуальної власності і не є предметом інших наук [2, с. 9].

Конкретний зміст предмету судової експертології інтелектуальної власності, загальні принципи, завдання, методи і засоби поки що тільки зазначені і потребують подальшого наукового дослідження [1, с. 3].

Разом з тим, якби не розвивалась теорія судової експертизи інтелектуальної власності повинна залишитись у рамках загальної теорії науки криміналістики.

Це обумовлено тим, що експертиза - це форма застосування спеціальних знань. Судова експертиза - це процесуальна форма дослідження джерел доказової інформації.

Судова експертиза - це слідча дія з організації, техніки, методики та тактики використання спеціальних знань з метою здобуття доказової інформації методами наукового дослідження, яка виконується за дорученням слідчих і судових органів і відображається у висновку експерта.

М.Г. Щербаковський справедливо зазначає, що судова експертиза - багатозначне поняття, яке в практичному плані означає судово-експертну діяльність, науковому - галузь знань, процесуальному - джерело доказів, у доказуванні - засіб доказування, правозастосовному - процес та результати застосування спеціальних знань [7, с. 5].

Судова експертиза - це процесуальна дія слідчого з застосування спеціальних знань для розслідування злочинів (ст. 242-245 КПК України).

На думку М.П. Яблокова, спеціальні знання можуть застосовуватись такими шляхами: безпосередньо слідчим і судом, які здійснюють пізнання, доказування, розслідування та розглядають матеріали справи; одержання довідок і консультацій у спеціаліста; залученням спеціаліста до участі в слідчій дії; проведенням ревізії; проведенням експертизи [8, с. 27].

Слід зазначити, що концептуальні засади судового експертознавства інтелектуальної власності розроблені українськими вченими - криміналістами [4]. Значний вклад у розробку теорії судової експертизи інтелектуальної власності внесли такі українські вчені та практичні співробітники, як О.Ф. Дорошенко, Н.В. Кісіль, О.В. Коваль, Н.М. Ковальов, П.П. Крайнів, О.В. Круть, М.В. Мельников, І.П. Петренко, О.В. Пічкур, І.В. Стародубов, О.К. Собін, В.Л. Федоренко, Т.М. Чабанець, Т.М. Черненко та ін.

Зазначені вище вчені і практичні співробітники експертних установ сформулювали концептуальні засади теорії і практики судової експертизи інтелектуальної власності.

Водночас, погоджуємося з міркуваннями М.Г. Щербаковського, що українське правосуддя сьогодні вимагає вирішення цілого комплексу нових проблем теоретичного, методологічного, процесуального, науково-технічного, тактичного, методичного, ресурсного та організаційного характеру, особливо, на наш погляд, це стосується питань призначення, провадження і використання експертиз, які забезпечують науково-методичне і криміналістичне дослідження об'єктів інтелектуальної власності. Важливішим методологічним принципом пізнання феномена судової експертизи інтелектуальної власності є праксеологічний (діяльнісний) підхід, який у сучасних умовах все більш набуває міждисциплінарного, комп-лексного характеру і означає, що розробляється теорія суто практичної діяльності [7, с. 6].

Виходячи з даних позицій вважаємо, що особливої уваги сьогодні потребує новітнє вчення - судове експертознавство інтелектуальної власності [12, с. 457-462].

Це зумовлено також тим, як вказує М.Г. Щербаковський, що в останні роки початку третього тисячоліття характеризуються докорінними змінами в соціально-економічному і політичному житті нашого суспільства. Процес відродження України як сильної та незалежної держави пов'язаний з подоланням чималих труднощів. Зокрема, суттєві перешкоди діяльності держави і нормального суспільного життя створює злочинність, яка багаторазово зросла за останні роки. А це значить, що проблеми запобігання, протидії і розслідування злочинів виступають одним із серйозних завдань, що стоять перед народом України, та його правоохоронними органами. Ця креативна діяльність особливо є важливою сьогодні, коли злочинність набула організовані і все більш небезпечні форми, значно зросла протидія розслідуванню злочинів. Не менш складні проблеми спіткають і процес судового провадження, у ході якого приймають кінцеві рішення щодо вивчених суспільно-небезпечних діянь. У період становлення демократичного суспільства зміцнення законності та правопорядку є однією з першочергових і пріоритетних завдань держави. Рішення її вимагає постійної та активної діяльності слідчих органів, прокурорського нагляду і суду. Ефективність вітчизняного судочинства багато в чому залежить від рівня застосування потенціалу криміналістичної науки, новітніх здобутків

сучасних судових експертиз, своєчасного їх проведення та вмілого використання. Володіючи спеціальними знаннями, що представляють акумуляцію, пристосованих для цілей доказування по цивільним, господарським, адміністративним і кримінальним справам досягнень науково-технічного прогресу, експерти здатні внести неоціненний внесок у діяльність по об'єктивній істині [7, с. 5].

2. Доктринальні засади розвитку судового експертознавства інтелектуальної власності

Джерелознавче і інформаційно-бібліографічне забезпечення доктрини «Судове експертознавство інтелектуальної власності» включає найменування наукових досліджень в галузі криміналістики, сискознавства, поліцієзнавства, детективнознавства, експертознавства і безпекознавства [1].

Вважаємо, що сучасна доктрина судового експертознавства інтелектуальної власності забезпечує комплексне вирішення однієї з найбільш актуальних проблем діяльності експертної служби України, з метою здійснення досліджень об'єктів інтелектуальної власності, що стоять перед вітчизняною юриспруденцією по забезпеченню прав людини надійним науковим арсеналом спеціальних знань, які застосовують окремі галузі юридичної науки (конституційного права, цивільного права, кримінального права, права інтелектуальної власності, криміналістики і судової експертології) [9, с. 35].

Дана доктрина ґрунтується на широкій правовій і методологічній базі.

В доктрині пропонується широкий спектр сучасних засобів пізнання і доказування, а також організаційного моделювання на основі новітніх методів дослідження та експериментального креативного наукового інструментарію, щодо формування умов ефективної структурної перебудови органів судочинства і правопорядку в третьому тисячолітті [13, с. 14-15].

Сьогодні в Україні здійснюється реформа судової і правоохоронної системи (прокуратури, поліції, тощо). А це значить, що багато новітніх ідей, інновацій, наукових розробок потребують впровадження в практичну діяльність експертних установ України. В зв'язку з цим пропонуються концептуальні положення сучасної доктрини судового експертознавства інтелектуальної власності, в якій розкривається ряд новітніх ідей, засобів, методів і технологій здійснення експертних досліджень в умовах глобалізації [14, с. 17].

Таким чином, архітектоніка сучасної доктрини судового експертознавства інтелектуальної власності складається з семи частин та джерелознавчого і інформаційно-бібліографічного забезпечення.

У першій частині доктрини «Історичні аспекти виникнення, створення та розвитку судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності» висвітлюються витоки та основні віхи становлення судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності.

У другій частині доктрини «Загально-теоретичні основи судової експертизи у сфері інтелектуальної власності: предмет, об'єкт, суб'єкти та основні завдання» аналізується сутність судової експертизи у сфері інтелектуальної власності: її предмет та об'єкти дослідження. Сформульовано концептуальні засади юридично-правового статусу судового експерта у сфері інтелектуальної власності. Розглянуті основні завдання, що вирішуються судовою експертизою інтелектуальної власності. Запропоновано чітке правове значення висновку судового експерта у сфері

інтелектуальної власності як джерела доказів. Показано як проводиться дослідження та оцінка судом висновку судового експерта [10, с. 17].

У третій частині доктрини «Судово-експертні дослідження інтелектуальної власності в Україні: історія, теорія, методологія» висвітлюються витоки судово-експертних досліджень інтелектуальної власності та розкриваються світоглядно-гносеологічні засади судово-експертних досліджень інтелектуальної власності в Україні.

У четвертій частині доктрини «Система судово-експертних установ, які забезпечують інтелектуальної власності в Україні: історія, сучасний стан та напрямки удосконалення їх діяльності» аналізується генезис системи судово-експертних установ в Україні, які здійснюють дослідження об'єктів інтелектуальної власності, і визначаються перспективи їх удосконалення, розкривається поняття, види і особливості діяльності судово-експертних установ досліджень об'єктів інтелектуальної власності та шляхи їх вдосконалення, а також системно структурована сучасна організаційна побудова Центру судової експертизи та експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності в Україні.

У п'ятій частині доктрини «Судово-експертні дослідження у сфері інтелектуальної власності» системно сформульовані концептуальні засади науково-методичного забезпечення судово-експертних досліджень у сфері інтелектуальної власності: вітчизняний і світовий досвід, дається характеристика судово-експертних досліджень об'єктів інтелектуального права, культурної спадщини, культурних цінностей та творів мистецтва, а також висвітлюються основні положення криміналістичного забезпечення досліджень об'єктів інтелектуальної власності в Україні, дається їх системний аналіз [11, с. 16-21]. У шостій частині доктрини «Дослідження та аналіз практики розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності в Україні та за кордоном» дається системний аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду судової практики накопиченої у сфері інтелектуальної власності.

У сьомій частині доктрини «Перспективи розвитку в Україні судової експертизи у сфері інтелектуальної власності у зв'язку зі створенням Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності» сформульовані пріоритетні напрями розвитку судової експертизи у сфері інтелектуальної власності.

В доктрині чітко визначено, що роль експертизи права інтелектуальної власності, в процесі пізнання, доказування, розслідування полягає в тому, що вона сприяє забезпеченню:

- а) здобуття нових доказів;
- б) дозволяє вводити до процесу доказування фактичні дані, які для органолептичного сприйняття та дослідження недоступні;
- в) надає можливість перевіряти достовірність фактів, встановлених органолептичними засобами;
- г) дозволяє за матеріальними відображеннями вирішувати проблему ототожнення людей і речей [1, с. 6].

Викладене вище дозволяє запропонувати новітні підходи до розвитку судового експертознавства інтелектуальної власності.

В доктрині «Судове експертознавство інтелектуальної власності» сформульовані перспективи розвитку досліджень об'єктів інтелектуальної власності в новому тисячолітті [3, с. 13-17].

3. Пріоритетні напрями наукових досліджень в галузі судового експертознавства інтелектуальної власності.

Згідно з положеннями доктрини, такими пріоритетними напрямами новітніх досліджень судового експертознавства інтелектуальної власності повинні бути наступні:

4. Витоки та історіографія розвитку судово-експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності;

1. Теоретичні та методологічні засади судово-експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності;

2. Система судово-експертних установ, які забезпечують дослідження об'єктів інтелектуальної власності: історія, сучасний стан та напрямки удосконалення їх діяльності;

3. Науково-методичне забезпечення політики судового експертознавства інтелектуальної власності;

4. Класифікація видів експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності;

5. Правове регулювання дослідження об'єктів інтелектуальної власності;

6. Засоби, методи, методики і технології дослідження об'єктів інтелектуальної власності [2, с. 9-12].

7. Розвиток судового експертознавства інтелектуальної власності в період становлення ноосферної цивілізації [15, с. 62-65].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біленчук П.Д. *Експертна служба України: історіографія, джерелознавство, методологія, праксеологія: монографія* / П.Д. Біленчук, Г.О. Стрілець, О.О. Шульга. - К.: Міжнародна агенція «БІЗОН», 2016. - 288 с.

2. Біленчук П.Д. *Концептуальні засади розвитку судового експертознавства інтелектуальної власності* / П.Д. Біленчук, О.О. Шульга / *Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика: науково-практичний збірник: НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. - Випуск 4. - К.: Інтерсервіс, 2017. - С. 9-12.*

3. Кісіль Н.В. *Перспективи розвитку судової експертизи у сфері інтелектуальної власності у зв'язку з утворенням Вищого спеціалізованого суду* / Н.В. Кісіль / *Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика: науково-практичний збірник: НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. - Випуск 4. - К.: Інтерсервіс, 2017. - С. 13-17.*

4. Клименко Н. І. *Судова експертологія* / Н.І. Клименко. - К.: Ін Юре, 2007. - 528 с.

5. Крайнев П.П. *Судові експертизи у сфері інтелектуальної власності* / П.П. Крайнев, Н.М. Ковальов, М.В. Мельников; за ред. П.П. Крайнева. - Вінниця: ПП «Поліграфічний центр «Фенікс», 2008. - 376 с.

6. *Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика: науково-практичний збірник; НДІ інтелектуальної власності НАПрН України Випуск 4. - К.: Інтерсервіс, 2017. - 230 с.*

7. Щербаковський МГ. *Призначення та провадження судових експертиз: посібник; МОН України* / МГ. Щербаковський. - Харків: Фактор, 2011. - 500 с.

8. Яблоков Н.П. *Криміналістика: краткий учебный курс* / Н.П. Яблоков. - М: Норма-ИНФРА-М, 2000. - 384 с.

9. Біленчук П.Д. Степан Гук – вчений? правознавець, лікар, меценат: до 105- річчя з дня народження: Монографія / П.Д. Біленчук, В.М Чисніков, Г.О. Стрілець, Я.О. Береський / За ред. П.Д. Біленчука. - К.: УкрДГРІ, 2017. - 92 с.

10. Криміналістичне дослідження об'єктів інтелектуальної власності. Курс лекцій. – Хмельницький: ХмЦНП, 2012. -264 с.

11. Біленчук П.Д. Криміналістичний системний аналіз: культурні цінності, інтелектуальна власність, соціально-комунікаційна індустрія, міжнародне співробітництво / П.Д. Біленчук, О.О. Шульга. Навчальний посібник. – Київ.: КНУ, 2013. - 52 с.

12. Біленчук П.Д. Особливості фіксації ходу і результатів процесуальних дій при розслідуванні окремих видів злочинів: інтелектуальна власність, культурні цінності, соціально-комунікаційна індустрія, міжнародне співробітництво / П.Д. Біленчук// Криміналістика. Кредитно-модульний курс: підручник.- 4-те вид., змін., доповн., і допр.- Київ: ВД «Дакор», 2014. - С. 457 – 462.

13. Біленчук П.Д. Стратегія інноваційної комунікації в сучасному цифровому світі: правове, наукове й ресурсне забезпечення / П.Д. Біленчук // Юридичний Вісник України, 2018.-№7. –с.14-15.

14. Біленчук П.Д. Електронний мультимедійний підручник «Криміналістика» / П.Д. Біленчук, В.І. Перкін та ін. – Україна. МОН України. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №26286 від 31.10.2008. – 300с.

15. Біленчук П.Д. Судове експертознавство інтелектуальної власності: доктринальні засади / П.Д. Біленчук, М.С. Сухоруков, Є.Ю. Філіпова // Актуальні питання кримінального права, кримінального судочинства та кримінології, з нагоди 280-річниці з дня народження Чезаре Беккарія: Матеріали Регіональної науково-практичної конференції. – К.: ДУІТ, 2018. – С. 62-65.

УДК 342.95

Вербіцька М. В.

адвокат, к.ю.н., доц., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Тернопільський національний економічний університет

Росоляк О. Б.

к.ю.н., доц., доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Тернопільський національний економічний університет

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Розвиток науки адміністративного права невпинно йде вперед, вдосконалюючи правові інститути, механізми реалізації правових норм тощо. Оскільки потреби громадян зростають, повинна зростати і якість отримання та задоволення цих потреб, що є особливо актуальним в умовах низького рівня довіри людей до інститутів влади. «Адміністративне право має